

HRABAR v. Croatia (№ 61680/19)

Обставини справи

Заява до ЄСПЛ стосувалася цивільного позову про відшкодування шкоди, який заявниця подала проти двох державних дорожніх компаній, завдану дорожньо-транспортною пригодою в червні 1993 року через неочищену брудну дорогу. Внаслідок ДТП заявниця отримала травму хребта, що призвело до 100 % втрати працездатності.

6 січня 1994 року заявниця звернулася до муніципального суду із цивільним позовом про відшкодування шкоди, завдану ДТП, до державної дорожньої компанії «Croatian Roads». Вона стверджувала, що відповідач є відповідальним за ДТП, оскільки не обслуговував дорогу, яка була вкрита брудом, що робило її слизькою та спричинило ДТП. Зокрема, вона покликала на статтю 19 Закону про дороги, чинного на той час, який передбачав, що «Croatian Roads» є відповідальними за утримання доріг загального користування та за шкоду, спричинену станом дороги загального користування.

Відповідач стверджував, що за прибирання доріг загального користування в містах відповідає місцева влада.

Унаслідок законодавчих змін під час провадження державну компанію «Croatian Roads» було розділено на дві окремі компанії – «Croatian Roads» та «Croatian Highways», які автоматично стали співвідповідачами у справі.

Справа розглядалася судами неодноразово, й зрештою, рішеннями муніципального та окружного судів відповідачів було зобов'язано відшкодувати заявниці майнову та моральну шкоду, зокрема, було стягнуто відшкодування за витрати, понесені за догляд і допомогу іншій особі, майнову шкоду за зруйнований автомобіль, витрати, понесені на лікування та за зіпсований одяг. Зокрема, відповідачів було зобов'язано сплатити судові витрати.

Суди постановили, що ДТП сталася через неналежний ремонт, а не через непроведення робіт з її очищення. Зокрема, вони встановили, що в місці, де сталася ДТП, існує постійний ризик занесення бруду на дорогу через нечітку і незахищену межу між дорогою та узбіччям, що складається з ґрунту, де зупинялися та паркувалися вантажівки. Таким чином, відповідачі були відповідальними за шкоду, спричинену технічним недоліком.

Судові рішення, про які йдеться, [ухвалені в період 2007–2012 років] були остаточними й підлягали виконанню відповідно до національного законодавства. Тому перший відповідач сплатив борг за рішенням суду та почав виплачувати грошову компенсацію, присуджену цими рішеннями.

На підставі скарг відповідачів з питань права Верховний Суд, двома рішеннями від травня 2013 року, скасував рішення муніципального та окружного судів, за винятком пункту, який він не міг розглянути з формальних причин (ціна позову не перевищувала встановлений законом поріг), та відмовив у задоволенні позову заявниці.

Верховний Суд зазначив, що суди нижчих інстанцій установили, що шкода була завдана через невиконання робіт з очищення дороги, тоді як ці суди фактично встановили, що причиною шкоди був неналежний ремонт. На основі цієї оцінки Верховний Суд постановив, що суди нижчих інстанцій неправильно застосували відповідні норми матеріального права, визнаючи відповідачів відповідальними за шкоду, завдану внаслідок непроведення робіт з очищення дороги. Оскільки ДТП сталося на частині дороги загального користування, що проходить через місто Трогір, застосовувався виняток, передбачений статтею 23 Закону про дороги, який передбачав, що відповідно до статті 2 Закону про комунальні послуги місто Трогір, а не відповідачі, були відповідальними за завдану шкоду.

Відповідачів було повідомлено про рішення Верховного Суду лише 25 вересня 2015 року. У результаті заявниця отримувала виплати, присуджені рішеннями муніципального та окружного судів до жовтня 2015 року [щомісячні виплати для догляду та допомоги іншій особі].

Тим часом 26 жовтня 2015 року «Croatian Roads» подали проти заявниці цивільний позов про неправомірне збагачення, вимагаючи від суду зобов'язати її повернути 446 720 хорватських кун, тобто суму, що відповідає судовим витратам, які вона отримала на підставі рішень судів, які надалі скасував Верховний Суд, й нараховані законом відсотки. З 10 травня 2019 року це провадження перебуває в глухому куті через спроби досягти дружнього врегулювання.

До ЄСПЛ заявниця скаржилася на те, що рішення Верховного Суду про відмову в задоволенні її цивільного позову на тій підставі, що вона направила його проти двох державних дорожніх компаній, а не проти міста Трогір, порушили її права за пунктом 1 статті 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Оцінка Суду

ЄСПЛ зазначив, що єдиною причиною, на яку покликався Верховний Суд для скасування рішень суду нижчої інстанції та відхилення позову заявниці було те, що вона не направила його проти належного відповідача. У той час як суди нижчої інстанції постановили, що дві державні дорожні компанії є відповідальними за шкоду, завдану внаслідок ДТП, Верховний Суд постановив,

що лише місцеві органи влади могли бути відповідальними за шкоду, про яку йдеться (пункт 16 рішення).

Із цього випливало, що вимога заявниці про відшкодування не була предметом справжнього розгляду, оскільки Верховний Суд відхилив її, не торкаючись суті спору. Таким чином, у цій справі постає питання про те, чи було заявниці відмовлено в доступі до суду (див. *Spasovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, № 45150/05, §§ 29–33, 10 червня 2010 року, та *Kostadin Mihaylov v. Bulgaria*, № 17868/07, §§ 37–43, 27 березня 2008 року) (пункт 17 рішення).

ЄСПЛ також повторив, що «відмова у правосудді» може бути наслідком рішення, щодо якого не наведено жодних причин або в якому наведені причини ґрунтуються на явній фактичній чи юридичній помилці (див. *Moreira Ferreira v. Portugal* (№ 2) [ВП], № 19867/12, § 85, 11 липня 2017 року) (пункт 18 рішення).

У цій справі суди нижчої інстанції визнали відповідальність за шкоду, завдану заявниці, двома державними дорожніми компаніями, оскільки вони встановили, що ДТП сталася внаслідок неналежного ремонту доріг, а не через неналежне проведення робіт з їх очищення (пункт 19 рішення).

Однак Верховний Суд у своїх рішеннях припустився помилки та спотворив ці висновки судів нижчих інстанцій заявивши, що вони встановили, що шкода сталася внаслідок непроведення робіт з очищення дороги. На цій підставі він скасував їхні рішення через неправильне застосування норм матеріального права. Через таку, явно фактичну помилку, цивільний позов заявниці було відхилено через майже 20 років через те, що вона звернулася до суду не до того відповідача, що призвело до «відмови у правосудді» та зробило провадження несправедливим (пункт 20 рішення).

Це також порушило саму суть права заявниці на доступ до суду, оскільки на той час вона вже не могла успішно подати новий цивільний позов проти міста Трогір через вплив п'ятирічного строку позовної давності. Так само вона не могла на цій стадії змінити свій цивільний позов, долучивши або замінивши відповідача(ів) (пункт 21 рішення).

Викладених вище міркувань було достатньо для висновку ЄСПЛ про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у цій справі.

Висновок

Порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд)

ЄСПЛ виснував про відсутність потреби розглядати прийнятність та суть скарги за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Рішення в цій справі ухвалене Комітетом 12 листопада 2024 року та є остаточним.